

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

PRVNÍ SEKCE

**PŘÍPAD SCIENTOLOGICKÁ CÍRKEV MOSKVA
PROTI RUSKU**

(Stížnost č. 18147/02)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

5. dubna 2007

KONEČNÉ ZNĚNÍ

24/09/2007

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

V případě Scientologická církev Moskva proti Rusku,

Evropský soud pro lidská práva (První sekce), zasedající ve složení:

C. L. ROZAKIS, *předseda*,
L. LOUCAIDES,
N. VAJÍC,
A. KOVLER,
E. STEINER,
K. HAJIYEV,
D. SPIELMANN, *soudci*,
S. NIELSEN, *tajemník sekce*,

vynesl v neveřejném zasedání dne 15. března 2007, tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Případ započal stížností (č. 18147/02) proti Ruské federaci, kterou dne 24. dubna 2002 podala u Soudu Scientologická církev Moskva (dále jen „stěžovatel“), na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

2. Stěžovatele před Soudem zastupoval P. Hodkin, advokát působící v East Grinstead ve Velké Británii, a G. Krylová a M. Kuzmičev, advokáti působící v Moskvě. Ruskou vládu (dále jen „vláda“) zastupoval P. Laptěv, zástupce Ruské federace u Evropského soudu pro lidská práva.

3. Stěžovatel si stěžoval zejména na zamítnutí své žádosti o opětovnou registraci jakožto právnické osoby ze strany státních úřadů.

4. Rozhodnutím ze dne 28. října 2004 prohlásil Soud stížnost za částečně přípustnou.

5. Stěžovatel i vláda podaly připomínky k podstatě věci (pravidlo 59, paragraf 1).

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

A. První pokusy zajistit opětovnou registraci stěžovatele

6. Dne 25. ledna 1994 byl stěžovatel oficiálně zaregistrován jako náboženská společnost se statusem právnické osoby, a to na základě ruského zákona o náboženství ze dne 25. října 1990.

7. Dne 1. října 1997 nabyl účinnosti nový zákon o svobodě svědomí a náboženských společnostech (dále jen „zákon o náboženství“). Vyžadoval, aby veškeré náboženské společnosti, kterým byl dříve udělen status právnické osoby, upravily své stanovy v souladu s předmětným zákonem a získaly od ministerstva spravedlnosti opětovnou registraci.

8. Dne 11. srpna 1998 předložil stěžovatel Ministerstvu spravedlnosti v Moskvě žádost o opětovnou registraci, spolu se zákonem požadovanými listinami.

9. Dne 1. června 1999 zamítlo Ministerstvo spravedlnosti v Moskvě opětovnou registraci stěžovatele s odůvodněním, že její cíl a činnosti jsou v rozporu s požadavky zákona o náboženství a porušují trestní zákon, neboť probíhalo trestní vyšetřování tehdejšího presidenta stěžovatele. Stěžovatel uvedl, že toto vyšetřování bylo následně zastaveno z důvodu nenaplnění skutkové podstaty trestného činu.

10. Dne 29. prosince 1999 předložil stěžovatel druhou žádost o opětovnou registraci.

11. Dne 28. ledna 2000 informoval zástupce ministra spravedlnosti v Moskvě stěžovatele o tom, že druhá žádost byla zamítnuta. Napsal, že stěžovatel přijal „novou verzi zakládací listiny“ a nikoliv „změny zakládací listiny“, a uvedl, že podle zakládací listiny stěžovatel „může mít“, namísto „je oprávněn mít“, přidružené zastupitelské kanceláře zahraničních náboženských organizací. Také tvrdil, že došlo k dalším (nespecifikovaným) porušením ruských zákonů.

12. Dne 10. února 2000 zaslal tehdejší předseda stěžovatele Ministerstvu spravedlnosti v Moskvě dopis, kterým požádal, aby uvedlo konkrétní porušení. Opíral se přitom o ustanovení 12.2 zákona o náboženství, podle kterého musí být důvod pro zamítnutí výslovně uveden.

13. V dopisu ze dne 18. února 2000 odpověděl zástupce ministra spravedlnosti stěžovateli, že ministerstvo nemá žádnou povinnost objasňovat nebo revidovat zakládací listiny ani jiné listiny a že může provádět pouze právní posouzení předložených listin a vydávat rozhodnutí buď o schválení, nebo o odmítnutí opětovné registrace.

14. Dne 30. května 2000, po provedení dalších kroků k nápravě jakýchkoliv údajných nedostatků předmětných listin, předložil stěžovatel svoji třetí žádost o registraci.

15. Dne 29. června informoval zástupce ministra stěžovatele o tom, že žádost nemůže být zpracována, jelikož stěžovatel předložil neúplný soubor listin. Po podání písemného dotazu stěžovatele ze dne 12. července 2000 ohledně toho, jaké listiny chybějí, zástupce ministra informoval dne 17. července 2000 stěžovatele, že jeho ministerstvo není kompetentní k tomu, aby označovalo, jaké informace chybějí a jaké další listiny mají být předloženy.

16. Dne 17. července 2000 předložil stěžovatel Ministerstvu spravedlnosti v Moskvě čtvrtou, podrobnější žádost o opětovnou registraci.

17. Dne 19. srpna 2000 ministerstvo spravedlnosti informovalo stěžovatele, že žádost nebude zpracována proto, že údajně předložil neúplný soubor listin. Chybějící listiny nebyly specifikovány.

18. Dne 10. října 2000 předložil stěžovatel pátou, ještě podrobnější žádost.

19. Dne 9. listopadu 2000 ministerstvo spravedlnosti opětovně sdělilo, že stěžovatel předložil neúplný soubor listin a že žádost nebude zpracována.

20. Dne 31. prosince 2000 lhůta pro opětovnou registraci náboženských organizací uplynula.

B. Soudní řízení s ministerstvem spravedlnosti

21. President a spoluzakladatel stěžovatele vznesl žalobu k Obvodnímu soudu Nikulinskij v Moskvě proti odmítnutí Ministerstva spravedlnosti v Moskvě opětovně stěžovatele registrovat.

22. Dne 8. prosince 2000 vydal Obvodní soud Nikulinskij v Moskvě rozsudek, kterým prohlásil, že rozhodnutí ministerstva spravedlnosti ze dne 28. ledna 2000 nemělo žádnou oporu v zákoně. Určil, že formulace použité v zakládací listině stěžovatele byly ve skutečnosti totožné s formulacemi obsaženými v zákoně o náboženství, a rozhodl, že náboženské společnosti by neměly „být nuceny text zákona doslovně reprodukovat ve své zakládací listině“. Soud zdůraznil, že ministerstvo spravedlnosti mohlo navrhnout textovou korekturu zakládací listiny, aniž by zamítlo žádost jako celek.

23. Obvodní soud dále rozhodl, že ani rozhodnutí ze dne 29. června 2000 nebylo zákonné. Stanovil, že veškeré listiny vyžadované zákonem o náboženství byly k žádosti přiložené, s výjimkou listiny potvrzující existenci náboženské skupiny na daném území po dobu alespoň patnácti let. Taková listina však nebyla nutná, neboť, v souladu s rozhodnutím Ústavního soudu, náboženské organizace založené před přijetím zákona o náboženství nebyly nuceny potvrdit svoji patnáctiletou existenci.

24. Obvodní soud dospěl k závěru, že Ministerstvo spravedlnosti v Moskvě „v podstatě využívalo úskoky k tomu, aby se vyhnulo opětovné

registraci [stěžovatele]”. Poukázal na to, že takové vyhýbání se nebo odmítání porušovalo práva žalobce a jeho spoluvěřících, zaručená články 29 a 30 ruské ústavy, protože členové, jejichž společenství nemělo status právnické osoby, by si nemohli pronajímat prostory pro náboženské obřady a bohoslužby, získávat a šířit náboženskou literaturu, mít bankovní účty, atd. Obvodní soud také prohlásil, že předmětné odmítnutí bylo v rozporu s mezinárodními standardy práva, články 9 a 11 Úmluvy a článkem 18 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Obvodní soud také odkazoval na článek 7 Deklarace OSN o odstranění všech forem nesnášenlivosti a diskriminace založených na náboženství či víře a uvedl, že „odmítnutí přiznat status právnické osoby náboženskému subjektu ukládá faktické omezení práva každé osoby vyznávat své náboženství ve společenství s dalšími osobami“. Obvodní soud dospěl k tomuto závěru:

„Vyhýbání se opětovné registraci Scientologické církve Moskva ze strany ministerstva spravedlnosti na základě podivných záminek je tudíž v rozporu s výše uvedenými zákony Ruské federace i s mezinárodním právem.“

Obvodní soud nařídil Ministerstvu spravedlnosti v Moskvě, aby stěžovatele opětovně registroval.

25. Ministerstvo spravedlnosti se proti rozsudku neodvolalo a ten nabyl právní moci a stal se vykonatelným dne 19. prosince 2000. Ministerstvo spravedlnosti v Moskvě však odmítlo jednat v souladu s ním.

26. Dne 27. prosince 2000 získal prezident stěžovatele soudní příkaz k výkonu rozhodnutí.

27. Dne 4. ledna 2001 podal stěžovatel svoji šestou žádost spolu se soudním příkazem k výkonu rozhodnutí, které nařizovalo opětovnou registraci.

28. Dne 2. února 2001 odmítlo ministerstvo spravedlnosti žádost zpracovat, přičemž opětovně uvedlo, že byl předložen neúplný soubor listin. Nebylo poskytnuto žádné vysvětlení ohledně povahy údajně chybějících listin.

29. Blíže nespécifikovaného dne požádalo Ministerstvo spravedlnosti v Moskvě prokurátora města Moskvy, aby podal žádost o dozorčí přezkum, což učinil. Žádosti prokurátora bylo vyhověno prezídiem Městského soudu v Moskvě. Dne 29. března 2001 zrušilo prezídium rozsudek ze dne 8. prosince 2000 cestou dozorčího přezkumu. Opřelo se při tom o následující odůvodnění: Pokud jde o zákonnost rozhodnutí ze dne 28. ledna 2000, prezídium kritizovalo obvodní soud za to, že neověřil soulad změn zakládací listiny, předložené pro účely opětovné registrace dne 29. prosince 1999, se zákonem. Pokud jde o zamítnutí ze dne 29. června 2000, prezídium vyjádřilo názor, že kniha *Scientologie: Teologie a praxe novodobého náboženství* (ruské vydání) neposkytla dostatečné informace o „základních zásadách vyznání a praktikách tohoto náboženství“ tak, jak to vyžaduje ustanovení 11.5 zákona o náboženství, a že soubor listin byl tedy neúplný. Prezídium záležitost vrátilo obvodnímu soudu k novému přezkoumání.

30. Dne 7. srpna 2001 vydal Obvodní soud Nikulinskij nový rozsudek. Obvodní soud rozhodl ve prospěch Ministerstva spravedlnosti v Moskvě a zamítl stížnost ohledně odmítnutí stěžovatele opětovně registrovat. Uvedl, že stěžovatel nejednal v souladu s článkem 11 zákona o náboženství tím, že (i) žádost o opětovnou registraci obsahovala pouze kopie a nikoliv originály zakládacích listin a osvědčení o registraci; (ii) kniha předložená stěžovatelem nesplnila požadavek „informací o základních zásadách vyznání a praktikách náboženství“ a (iii) listina uvádějící oficiální sídlo stěžovatele chyběla.

31. Žalující strana před soudem neúspěšně argumentovala, že Ministerstvo spravedlnosti v Moskvě mělo ve svém držení originál zakládacích listin a osvědčení o registraci, jakož i oficiální sídlo stěžovatele, jelikož tyto listiny byly součástí první žádosti o opětovnou registraci a Ministerstvo spravedlnosti v Moskvě je nikdy nevrátilo. Obvodní soud nicméně dospěl k závěru, že „skutečnost, že některé listiny byly [fyzicky] v budově ministerstva, nezprostilo stěžovatele povinnosti předložit úplný soubor listin k registraci“. Potvrdil, že „veškeré požadované dokumenty měly být předloženy současně“.

32. Dne 26. října 2001 Městský soud v Moskvě rozsudek na základě odvolání potvrdil, přičemž souhlasil s odůvodněním obvodního soudu.

33. Dne 16. ledna 2002 předložil stěžovatel sedmou žádost o opětovnou registraci. S ohledem na rozsudky vnitrostátních soudů tato žádost obsahovala (i) originál zakládacích listin a osvědčení o registraci; (ii) „informace o základních zásadách vyznání a praktikách“ v podobě čtyřstránkového dokumentu namísto knihy; a (iii) nový dokument potvrzující adresu oficiálního sídla.

34. Dne 23. ledna 2002 odmítl nový zástupce ministra spravedlnosti v Moskvě žádost zpracovat s odůvodněním, že lhůta pro opětovnou registraci náboženských organizací již uplynula a že se očekává projednání občanskoprávní žaloby na rozpuštění stěžovatele (viz dále).

35. Dne 30. dubna 2002 zamítl Obvodní soud Nikulinskij občanskoprávní žalobu ministerstva spravedlnosti na rozpuštění stěžovatele, s odkazem na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 7. února 2002 v případě *Moskevské pobočky Armády spásy*, podle kterého může být náboženská organizace rozpuštěna soudním rozhodnutím pouze v případě, že bylo řádně zjištěno, že zastavila svoji činnost, nebo že provozovala nezákonné činnosti (pro podrobný popis tohoto rozhodnutí, viz *Moskevská pobočka Armády spásy versus Rusko*, č. 72881/01, §§ 23-24, ECHR 2006-...). Vzhledem k tomu, že stěžovatel vykazoval trvalé finanční a ekonomické aktivity, vedl účetní rozvahu a pořádal akce v městských částech Moskvy, a že se nedopustil žádných nezákonných činů, žaloba na jeho rozpuštění byla zamítnuta. Dne 18. července 2002 Městský soud v Moskvě tento rozsudek na základě odvolání potvrdil.

D. Další pokusy zajistit opětovnou registraci

36. Dne 1. července 2002 byl reformován systém státní registrace právnických osob. Byl zřízen nový Jednotný státní rejstřík právnických osob a kompetence činit zápisy byla delegována na ministerstvo daní a cel (dále jen ministerstvo daní). Ve vztahu k náboženským organizacím byl však uplatněn zvláštní postup, podle kterého měly regionální sekce ministerstva spravedlnosti nadále činit rozhodnutí o tom, zda náboženskou organizaci registrovat, zatímco formální zpracování schválené žádosti mělo přejít na ministerstvo daní. Veškeré existující právnické osoby měly povinnost poskytnout o sobě do 31. prosince 2002 místním daňovým úřadům určité aktualizované informace.

37. Dne 11. července 2002 předložil stěžovatel Ministerstvu spravedlnosti v Moskvě svoji osmou žádost o opětovnou registraci, a to podle nového postupu.

38. Dne 9. srpna 2002 odmítlo ministerstvo spravedlnosti žádost zpracovat, přičemž znovu uvedlo, že opětovná registrace již není možná vzhledem k uplynutí dané lhůty.

39. Dne 24. září 2002, poté, co Městský soud v Moskvě potvrdil rozsudek odmítající rozpuštění stěžovatele, předložil stěžovatel devátou žádost o opětovnou registraci. V tentýž den také předložil aktualizované informace vyžadované podle nového postupu, a to místnímu registračnímu daňovému úřadu, moskevskému daňovému inspektorátu č. 39.

40. Dne 2. října 2002 odpověděl ministr spravedlnosti v Moskvě na dopis stěžovatele ze dne 2. září 2002 následujícím způsobem:

„...existuje situace, kdy byla na straně jedné žaloba [Ministerstva spravedlnosti v Moskvě] požadující rozpuštění vaší náboženské organizace zamítnuta, a na straně druhé ten samý soud potvrdil jako zákonné naše rozhodnutí ponechat žádosti a listiny pro opětovnou registraci této organizace nepřezkoumané, jelikož lhůta pro opětovnou registraci stanovená zákonem již uplynula.“

41. Dne 23. října 2002 ministerstvo spravedlnosti odmítlo zpracovat devátou žádost, přičemž se odkázalo na výše uvedený dopis od ministra a, stejně jako předtím, uvedlo, že lhůta již uplynula.

42. Dne 29. října 2002 zapsal moskevský daňový inspektorát č. 39 stěžovatele do Jednotného státního rejstříku právnických osob a vystavil osvědčení o registraci.

43. Dne 24. prosince 2002 předložil stěžovatel desátou žádost o opětovnou registraci, přičemž přiložil uvedené osvědčení o registraci.

44. Dne 24. ledna 2003 ponechalo ministerstvo spravedlnosti desátou žádost nepřezkoumanou, přičemž opět konstatovalo, že daná lhůta již uplynula.

E. Další soudní řízení s ministerstvem spravedlnosti

45. Dne 24. dubna 2003 podal stěžovatel žalobu proti dlouhodobému odmítání ze strany ministerstva spravedlnosti opětovně registrovat stěžovatele podle zákona o náboženství. Argumentoval zejména tím, že kroky ministerstva spravedlnosti představovaly porušení práv na svobodu vyznání a sdružování stěžovatele a jeho členů. Předložil kopii osvědčení o registraci ze dne 29. října 2002 a odkázal se na rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 7. února 2002.

46. Dne 1. září 2003 Obvodní soud Presnenskij v Moskvě žalobu zamítl, přičemž uvedl, že zákon o náboženství nestanovil možnost opětovně registrovat náboženské organizace, které promeškaly lhůtu pro opětovnou registraci.

47. Dne 22. ledna 2004 zrušil Městský soud v Moskvě rozsudek ze dne 1. září 2003 a případ vrátil k projednání. Uvedl následující:

„...skutečnost, že nedošlo k opětovné registraci ve stanovené lhůtě, nemůže sama o sobě sloužit jako důvod... pro odmítnutí registrovat změny zakládací listiny... náboženské organizace po uplynutí stanovené lhůty...“

Odmítnutí registrace změn zakládajících dokumentů náboženské organizace omezuje práva dané organizace, a v důsledku toho i práva jejích členů, samostatně určovat právní podmínky její existence a fungování.“

48. Dne 3. listopadu 2004 Obvodní soud Presnenskij uznal žalobu stěžovatele proti ministerstvu spravedlnosti. Prohlásil, že zákon o náboženství není možné vykládat tak, aby omezoval možnost náboženské organizace měnit své zakladatelské dokumenty po uplynutí lhůty stanovené pro opětovnou registraci. Rozhodnutí ministerstva spravedlnosti nezpracovat žádost o registraci pozměněné zakládací listiny bylo tedy nezákonné. Obvodní soud ministerstvu spravedlnosti nařídil, aby stěžovatele opětovně registrovalo registrací její zakládací listiny v pozměněném znění z roku 2002.

49. Dne 4. února 2005 Městský soud v Moskvě potvrdil výklad zákona o náboženství, podaný obvodním soudem. Uvedl však, že ministerstvu spravedlnosti bylo nezákonně nařízeno registrovat pozměněnou zakládací listinu bez přezkoumání jejího souladu se zákonem. Městský soud operativní část rozsudku pozměnil a ministerstvu spravedlnosti nařídil, aby žádost stěžovatele o registraci přezkoumal v souladu se stanoveným postupem.

50. Dne 31. května 2005 stěžovatel znovu podal svoji žádost o registraci Ministerstvu pro registrace v Moskvě, tedy právnímu nástupci Ministerstva spravedlnosti v Moskvě ve věcech registrace náboženských organizací po reformě justičního systému.

51. Dne 27. června 2005 Ministerstvo pro registrace v Moskvě stěžovatele informovalo, že jeho žádost nebude zpracována, protože

nepředložil listinu potvrzující jeho působení v Moskvě po dobu nejméně patnácti let.

F. Souběžné události

52. Dne 2. září 2003 zamítlo ministerstvo tisku, telekomunikací, radiokomunikací a hromadné komunikace žádost stěžovatele o registraci novin *Náboženství, právo a svoboda*. Rozhodnutí neuvádělo žádné právní důvody pro toto zamítnutí a v celém svém rozsahu znělo následovně:

„Uvádíme, že po skončení soudního řízení mezi [stěžovatelem] a [Ministerstvem spravedlnosti v Moskvě] (tedy po nabytí právní moci rozsudku) může tato organizace opět požádat o registraci novin *Náboženství, zákon a svoboda*.“

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY A POSTUPY

A. Ústava Ruské federace

53. Článek 29 zaručuje svobodu náboženské vyznání včetně práva vyznávat buď sám nebo společně s jinými jakékoli vyznání nebo být bez vyznání, svobodně si vybrat, mít a sdílet náboženská i jiná přesvědčení a projevovat je v praxi.

54. Článek 30 stanovuje, že každý má právo na svobodu sdružování.

B. Zákon o náboženství

55. Dne 1. října 1997 nabyl účinnosti Federální zákon o svobodě svědomí a náboženských společnostech (č. 125-FZ ze dne 26. září 1997 – dále jako „zákon o náboženství“).

56. Zakladatelské dokumenty náboženských organizací, které byly založeny před zákonem o náboženství, měly být pozměněny tak, aby byly v souladu s uvedeným zákonem, a předloženy k opětovné registraci. Až do provedení takových změn zůstaly zakladatelské dokumenty v platnosti, a to do té míry, do jaké nebyly v rozporu s podmínkami zákona (ustanovení čl. 27 § 3).

57. Dopisem ze dne 27. prosince 1999 (č. 10766-CIO) ministerstvo spravedlnosti informovalo své úřady o tom, že zákon o náboženství nestanovil zvláštní postup pro opětovnou registraci náboženských organizací. Jelikož ustanovení čl. 27 § 3 od nich vyžadovalo, aby své zakladatelské dokumenty daly do souladu se zákonem o náboženství, příslušným postupem byl stanoven postup pro registraci změn zakladatelských dokumentů podle ustanovení čl. 11 § 11. Ustanovení čl. 11

§ 11 určilo, že postup pro registraci změn je stejný jako postup pro registraci náboženské organizace.

58. Seznam dokumentů požadovaných k registraci byl určen v ustanovení čl. 11 § 5 a zněl následovně:

- „- žádost o registraci;
- seznam zakladatelů náboženské organizace s uvedením jejich národnosti, bydliště a data narození;
- zakládací listina (stanovy) náboženské organizace;
- zápis z ustanovujícího shromáždění;
- dokument prokazující přítomnost dané náboženské skupiny na tomto území po dobu alespoň patnácti let...;
- informace o základních zásadách vyznání a náboženských praktikách včetně informací o původu náboženství a daného společenství, formách a metodách činností, názorech na rodinu a manželství, na vzdělávání, o konkrétních názorech stoupců daného náboženství na zdraví, o omezeních občanských práv a povinnostech uložených vůči členům a duchovním dané organizace;
- informace o adrese (umístění) stálého řídicího orgánu dané náboženské organizace, kde má být veden kontakt s danou náboženskou organizací; a
- dokument o zaplacení státního poplatku.“

59. Ustanovení čl. 12 § 1 určilo, že registrace náboženské organizace mohla být odepřena v případě, že:

- „- cíle a činnosti náboženské organizace jsou v rozporu s ruskou ústavou nebo s ruskými zákony – přičemž se musí uvést konkrétní právní předpis;
- organizace nebyla uznána jako organizace náboženská;
- stanovy nebo jiné podané materiály nejsou v souladu s ruskými právními předpisy nebo obsahují nepřesné informace;
- jiná náboženská organizace již byla zaregistrována pod stejným názvem;
- zakladatel (é) nemá (nemají) způsobilost jednat.“

60. Ustanovení čl. 27 § 4 ve svém původním znění specifikovalo, že opětovná registrace náboženských organizací měla být provedena do 31. prosince 1999. Následně byla tato lhůta prodloužena až do 31. prosince 2000. Po jejím uplynutí podléhaly náboženské organizace možnosti rozpuštění soudním rozhodnutím vydaným na základě žádosti registračního úřadu.

C. Precedenční právo Ústavního soudu Ruské federace

61. Po přezkoumání souladu ruské ústavy s požadavkem zákona, aby veškeré náboženské organizace založené před nabytím jeho účinnosti potvrdily, že již existují po dobu nejméně patnácti let, došel ústavní soud k následujícímu závěru (rozhodnutí č. 16-P ze dne 23. listopadu 1999 v případě *Náboženské společnosti svědků Jehovových v Jaroslavlí a Církve křesťanské glorifikace*):

„8. ...Podle... zákona RSFSR o svobodě náboženství (ve znění změn provedených ke dni 27. ledna 1995), veškeré náboženské společnosti – jak regionální, tak i centralizované – měly, podle zásady rovnosti, jako právnické osoby práva, která byla následně začleněna do federálního zákona o svobodě svědomí a náboženských společností...

Za takových okolností nemohou zákonodárci omezit práva některých náboženských organizací, které byly vytvořeny a uchovávaly si plnou právní způsobilost práv jim náležejících, pouze z toho titulu, že neměly potvrzení o tom, že existují již 15 let. Ve vztahu k náboženským organizacím vytvořeným dříve by to bylo v rozporu se zásadou rovnosti stanovené v článku 13 § 4, článku 14 § 2 a článku 19 § 1 a § 2 Ústavy Ruské federace, a bylo by nepřijatelným omezením svobody vyznání (článek 28) a svobody [dobrovolných] spolků utvářet se a vykonávat svoji činnost (článek 30)...

62. Ústavní soud tento postoj následně potvrdil ve svém rozhodnutí č. 46-O ze dne 13. dubna 2000 v případě *Nezávislé ruské oblasti společnosti Ježíše*, a rozhodnutí č. 7-O ze dne 7. února 2002 v případě *Moskevské pobočky Armády spásy*.

III. PŘÍSLUŠNÉ DOKUMENTY RADY EVROPY

63. Usnesení 1278 (2002) o ruském zákoně o náboženství, přijaté Parlamentním shromážděním Rady Evropy dne 23. dubna 2002, uvádělo zejména následující:

„1. Nový ruský zákon o náboženství nabyl účinnosti dne 1. října 1997, přičemž zrušil a nahradil ruský zákon z roku 1990 – obecně považovaný za velmi liberální – týkající se stejné oblasti. Nový zákon vyvolal určitá znepokojení, pokud jde o jeho obsah i jeho prosazování. Na některá z těchto znepokojení bylo poukázáno, a to zejména prostřednictvím rozsudků Ústavního soudu Ruské federace ze dne 23. listopadu 1999, 13. dubna 2000 a 7. února 2002. Opětovná registrace náboženských společenství na federální úrovni byla ministerstvem spravedlnosti úspěšně dokončena ke dni 1. ledna 2001. Další znepokojení však zůstávají...

5. Některé regionální a místní úřady ministerstva spravedlnosti však odmítly (opětovně) registrovat určité náboženské skupiny, a to navzdory jejich registraci na federální úrovni. Zdá se, že federální ministerstvo spravedlnosti není v takové pozici, aby mohlo tyto regionální a místní úřady řídit v souladu s požadavky zákonných norem, a dává tak přednost tomu, aby náboženské skupiny přinutil s těmito místními úřady ministerstva ohledně registrace bojovat před soudy, namísto toho, aby učinilo nápravná opatření v rámci samotného ministerstva...

6. Shromáždění ruským orgánům proto doporučuje, aby:

i. zákon o náboženství byl po celé Ruské federaci aplikován jednodušším způsobem a zamezila se tak neoprávněná regionální a místní diskriminace proti určitým náboženským skupinám a přednostnímu zacházení ze strany místních úředníků vůči Ruské ortodoxní církvi, a zejména v určitých obvodech jejich trvání na tom, aby náboženské organizace získaly předchozí souhlas s jejich činnostmi od Ruské ortodoxní církve;

ii. se federální ministerstvo spravedlnosti stalo více proaktivním při řešení sporů mezi svými místními/regionálními úřady a náboženskými organizacemi ještě předtím, než jsou spory předkládány soudům, a to uskutečněním nápravných opatření uvnitř samotného ministerstva v případě korupce a/nebo nesprávné aplikace práva ve vztahu k náboženství, čímž by se odstranila nutnost, aby byly takové případy předkládány soudům...”

PRÁVNÍ PŘEDPISY

I. ÚDAJNÉ PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 9, 10 A 11 ÚMLUVY

64. Stěžovatel podal žalobu podle článků 9, 10 a 11 Úmluvy s uvedením, že byl svévolně zbaven svého statusu právnické osoby v důsledku odmítnutí jeho opětovné registrace jako náboženské organizace. Soud poznamenává, že v nedávném případě zkoumal v podstatných ohledech podobnou žalobu týkající se odmítnutí opětovné registrace náboženské organizace z hlediska článku 11 Úmluvy při výkladu s ohledem na článek 9 (viz *Moskevská pobočka Armády spásy proti Rusku*, č. 72881/01, § 74 a § 75, ECHR 2006-...). Soud dále uvádí, že náboženská povaha stěžovatele nebyla zpochybněna na úrovni národní a že byl oficiálně uznán jako náboženská organizace od roku 1994. S ohledem na to dochází Soud k závěru, že stížnosti stěžovatele musejí být zkoumány z hlediska článku 11 Úmluvy při výkladu s ohledem na článek 9.

Článek 9 zní následovně:

„1. Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání; toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevat své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, bohoslužbou, vyučováním, prováděním náboženských úkonů a zachováváním obřadů.

2. Svoboda projevat náboženské vyznání a přesvědčení může podléhat jen omezením, která jsou stanovena zákony a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Článek 11 zní následovně:

„1. Každý má právo na svobodu pokojného shromažďování a na svobodu sdružovat se s jinými včetně práva zakládat na obranu svých zájmů odbory nebo do nich vstupovat.

2. Na výkon těchto práv nemohou být uvalena žádná omezení, kromě těch, která stanoví zákon a jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných...”

A. Argumentace jednotlivých stran

1. Vláda

65. Vláda uvedla, že nedošlo k zásahu do práva stěžovatele na svobodu sdružování, protože nebyl zrušen a měl zachovanou plnou způsobilost právnické osoby. Dne 10. srpna 2002 byl zapsán do Jednotného státního rejstříku právnických osob a ve svých náboženských činnostech pokračoval. Při zamítnutí žaloby Ministerstva spravedlnosti v Moskvě na rozpuštění stěžovatele založil Obvodní soud Nikulinskij svůj rozsudek ze dne 30. dubna 2002 na důkazech jako jsou například finanční rozvahy stěžovatele nebo povolení pořádat akce v městských obvodech Moskvy, které prokazují, že stěžovatel vykazoval průběžné finanční a hospodářské činnosti. Vláda tvrdila, že stěžovatel nemůže prohlašovat, že je „obětí“ jakéhokoliv porušení jen proto, že nebyl ochoten dát své zakladatelské dokumenty do souladu s platným zákonem.

66. Vláda dále uvedla, že nedošlo k žádnému porušení práva stěžovatele na svobodu vyznání ani k jakémukoliv omezení tohoto práva. Sankce uložená vůči stěžovateli „nebyla tvrdá a nebyla motivována náboženskými faktory, nýbrž nedodržením podmínek zákona o náboženství a porušení předpisů o správním řízení“. Odmítnutí opětovné registrace stěžovatele neznamenalo zákaz jeho činnosti. Členové stěžovatele nadále vyznávali svoji víru, pořádali bohoslužby a obřady a vedli své stoupence.

67. Vláda uvedla, že rozsudek obvodního soudu ze dne 7. srpna 2001, odmítající opětovnou registraci stěžovatele, měl oporu v zákoně. Zákon požadoval originál zakladací listiny a osvědčení o registraci, informace o základních zásadách náboženství a listinu uvádějící oficiální adresu organizace. Stěžovatel však tyto listiny nepředložil a rozhodnutí nezpracovat žádost o opětovnou registraci bylo tedy zákonné. Vláda tvrdila, že stěžovateli není bráněno v tom, aby podal novou žádost o opětovnou registraci.

2. Stěžovatel

68. Stěžovatel zpochybnil tvrzení vlády, že „měl plnou způsobilost jako právnická osoba“ a že „vykonával finanční, hospodářskou i jinou

činnost v plné míře“ a označil je za nepravdivé. Výsledkem obstrukce Ministerstva spravedlnosti v Moskvě, potvrzené Obvodním soudem Presnenskij dne 1. září 2003, bylo to, že Stěžovatel byl „zmražen v čase“ a zbaven možnosti změnit své zakladatelské dokumenty – a tím i své cíle, strukturu a interní organizaci – v souladu se zákonem a svými měnícími se potřebami. Například bylo stěžovateli znemožněno zavést do své zakladací listiny právo zřizovat místa pro konání bohoslužeb a nové postupy pro volbu a odvolání svého presidenta. Dále ministerstvo tisku odmítlo registraci novin pouze z důvodu stávající nejistoty ohledně práv stěžovatele vyvolané odmítnutím opětovné registrace. V tomto kontextu byl zápis stěžovatele do Jednotného státního rejstříku právnických osob proveden kvůli interním administrativním reformám a nepředstavoval opětovnou registraci pro účely zákona o náboženství.

69. Stěžovatel dále uvedl, že tvrzení vlády o „neochotě“ stěžovatele pozměnit zakladatelské dokumenty bylo přinejlepším neupřímné. Stěžovatel předložil Ministerstvu spravedlnosti v Moskvě deset žádostí o opětovnou registraci a ani jednu neodmítl vyhovět požadavkům na něj kladeným, ať už byly „předepsány zákonem“ nebo jinak určeny. Uplynutí předmětné lhůty bez opětovné registrace bylo přímo spojené s trvajícím odmítáním ze strany Ministerstva spravedlnosti v Moskvě poskytnout jakékoliv konkrétní vysvětlení zamítní žádostí. Dále odmítnutí ministerstva vyhovět soudnímu příkazu k výkonu rozhodnutí bylo obzvláště závažným zneužitím v tom smyslu, že ministerstvo spravedlnosti má samo na starosti službu soudních vykonavatelů a vykonávacího řízení. Žádné „přesvědčivé a závažné“ důvody nebyly vládou ve vztahu k trvajícím odmítání opětovně registrovat stěžovatele sděleny a základy odůvodnění rozsudku ze dne 7. srpna 2001 ohledně povinností „předepsaných zákonem“ nebyly založeny dle zákona, jelikož zákon nevyžadoval ani současnou produkci dokumentů, ani jakoukoliv zvláštní podobu, ve které měly být předloženy informace o „základních zásadách víry“.

70. Konečně, pokud jde o tvrzení vlády, že stěžovateli není bráněno v podání nové žádosti o opětovnou registraci, je to podle názoru stěžovatele zavádějící a v rozporu se skutečností. Domnělá „příležitost podat žádost“ je bezvýznamnou, když Ministerstvo spravedlnosti v Moskvě určilo – při nejméně pěti příležitostech v průběhu devatenácti měsíců předcházejících podání připomínek vlády – že stěžovateli bylo znemožněno se opětovně registrovat z toho důvodu, že již uplynula lhůta pro opětovnou registraci. Stěžovatel uvedl, že i nejnezaujatější posouzení skutečností odhalilo cílevědomé odhodlání ze strany žalovaného státu znemožnit opětovnou registraci konkrétním náboženským organizacím včetně stěžovatele, navzdory nedostatku jakéhokoliv „objektivního a přiměřeného důvodu“ tak činit.

B. Posouzení ze strany Soudu

1. Obecné zásady

71. Soud odkazuje na své precedenční právo v tom smyslu, že tak, jak je stanovena v článku 9, je svoboda myšlení, svědomí a vyznání jedním z pilířů „demokratické společnosti“ ve smyslu Úmluvy. Ve svém náboženském rozměru je jedním z nejpodstatnějších prvků, které utvářejí identitu věřících a jejich koncepci života, ale je také cenným přínosem pro ateisty, agnostiky, skeptiky i osoby lhostejné. Pluralismus, který je neoddelitelný od demokratické společnosti a který byl dříve získáván v průběhu staletí, na ní závisí (viz *Metropolitní církev Besarábie a další proti Moldávii*, č. 45701/99, § 114, ECHR 2001-XII).

72. Ačkoliv je náboženská svoboda především otázkou individuálního svědomí, mimo jiné implikuje také svobodu „[své] vyznání projevat“, a to buď sám a v soukromí nebo ve společenství s dalšími lidmi, na veřejnosti a v kruhu těch, se kterými člověk svoji víru sdílí. Jelikož náboženské skupiny tradičně existují v podobě organizovaných struktur, článek 9 musí být vykládán s ohledem na článek 11 Úmluvy, který ochraňuje život sdružení a činnost jednotlivců v nich před neoprávněnými zásahy ze strany státu. Z této perspektivy zahrnuje právo věřících na svobodu vyznání, včetně práva dávat své vyznání najevo ve společenství s dalšími lidmi, i očekávání, že věřícím bude umožněno se svobodně sdružovat, bez svévolných zásahů ze strany státu. Autonomní existence náboženských společenství je fakticky nepostradatelná pro pluralismus v demokratické společnosti a je tedy naprostým základem článku 9 a ochrany z něj vyplývající. Povinnost státu zachovávat neutralitu a nestrannost, v souladu s vymezením podle precedenčního práva Soudu, je neslučitelná s jakoukoliv pravomocí na straně státu posuzovat legitimitu náboženských přesvědčení (viz *Metropolitní církev Besarábie*, citováno výše, § 118 a § 123, a *Hasan a Chaush proti Bulharsku* [GC], č. 30985/96, § 62, ECHR 2000-XI).

73. Soud dále znovu opakuje, že právo utvořit sdružení je neodmyslitelnou součástí práva stanoveného v článku 11. To, že občanům musí být umožněno utvořit právnickou osobu za účelem kolektivního jednání v oblasti společného zájmu, je jedním z nejdůležitějších hledisek práva na svobodu sdružování, bez kterého by toto právo postrádalo jakéhokoli významu. Způsob, jakým národní zákonodárství vymezuje tuto svobodu a její praktické uplatňování ze strany úřadů, odhaluje stav demokracie v předmětné zemi. Státy rozhodně mají právo se přesvědčit o tom, že cíl a činnosti spolku jsou v souladu s pravidly stanovenými v zákonech, avšak musejí tak činit způsobem slučitelným s jejich povinnostmi vyplývajícími z Úmluvy, který podléhá přezkoumání ze strany institucí Úmluvy (viz *Sidiropoulos a další proti Řecku*, rozsudek ze dne 10. července 1998, *Zprávy o rozsudcích a rozhodnutích* 1998-IV, § 40).

74. Jak již bylo v rozsudcích Soudu mnohokrát řečeno, nejenom politická demokracie je základním prvkem evropského veřejného pořádku. Úmluva byla navržena tak, aby podporovala a hájila ideály a hodnoty demokratické společnosti. Soud již dříve zdůraznil, že demokracie je jediným politickým modelem uvažovaným v Úmluvě a jediným, který je s ní slučitelný. S ohledem na znění druhého odstavce článku 11, jakož i článků 8, 9 a 10 Úmluvy, je jedinou nezbytností schopnou ospravedlnit zásah do kteréhokoliv z práv zaručených v uvedených člancích ta, u níž lze tvrdit, že pramení z „demokratické společnosti“ (viz *Sjednocená komunistická strana Turecka a další proti Turecku*, rozsudek ze dne 30. ledna 1998, *Zprávy o rozsudcích a rozhodnutích* 1998-I, § 43 až § 45, a *Refah Partisi (Strana prosperity) a další proti Turecku* [GC], č. 41340/98, 41342/98, 41343/98 a 41344/98, § 86 až § 89, ECHR 2003-II).

75. Právo státu chránit své instituce a občany před spolky, které by je mohly ohrozit, musí být využíváno střídmě, jelikož výjimky z pravidla svobody sdružování mají být vykládány restriktivně a pouze přesvědčivé a závažné důvody mohou ospravedlnit omezení této svobody. Jakýkoliv zásah musí odpovídat „naléhavé společenské potřebě“; pojem „nezbytný“ tedy nemá flexibilitu výrazů, jako jsou „užitečný“ nebo „žádoucí“ (viz *Gorzelik a další proti Polsku* [GC], č. 44158/98, § 94 a § 95, 17. února 2004, s dalšími odkazy).

2. Status stěžovatele jako „oběti“ údajných porušení

76. Vláda uvádí, že jestliže stěžovatel nebyl rozpuštěn a uchoval si status právnické osoby, nedošlo k žádnému zásahu do jeho práv podle Úmluvy a nemůže tedy tvrdit, že je „obětí“ jakéhokoliv porušení.

77. Soud není tvrzením vlády přesvědčen. Uvádí, že již zkoumal podobnou žalobu ze strany náboženské společnosti, které byla ruskými úřady odepřena opětovná registrace na základě nového zákona o náboženství. Došel k závěru, že i při absenci škody a újmy může daná náboženská společnost uplatňovat status „oběti“, jelikož odmítnutí opětovné registrace mělo přímý dopad na její právní postavení (viz *Moskevská pobočka Armády spásy*, citováno výše, § 64 a § 65). Dále také shledal, že zápis dané náboženské společnosti do Jednotného státního rejstříku právnických osob ji nezbavuje jejího statusu „oběti“, dokud vnitrostátní orgány nepřiznaly porušení jejích práv podle Úmluvy v důsledku odmítnutí opětovné registrace (*loc. cit.*, § 66). Soud vzal na vědomí podání Ministerstva spravedlnosti v Moskvě vnitrostátnímu soudu o tom, že zápis údajů do Jednotného státního rejstříku nemohlo představovat „opětovnou registraci“ ve smyslu zákona o náboženství (*loc. cit.*, § 67).

78. Ohledně posudku aktuálního případu Soud poznamenává, že situace stěžovatele je podobná situaci stěžovatele v případě *Moskevské pobočky Armády spásy*. Stěžovateli byla odepřena opětovná registrace vyžadovaná zákonem o náboženství a zápis údajů týkajících se stěžovatele do

Jednotného státního rejstříku právnických osob byl spojen výlučně se zřízením uvedeného rejstříku a s přesunem registrační kompetence z jednoho úřadu na jiný po zavedení nového postupu pro registraci právnických osob (*loc. cit.*, § 67). Národní orgány dosud nikdy neuznaly tvrzené porušení práv stěžovatele podle Úmluvy a neposkytly jakoukoliv nápravu. Rozsudky, kterými bylo odmítnutí opětovné registrace potvrzeno, nebyly dosud zrušeny a dosud zůstávají pravomocnými. Rozsudek Obvodního soudu Nikulinskij ze dne 30. dubna 2002, na který vláda odkazovala, se týkal pouze řízení o rozpuštění stěžovatele a neměl pro její žádost o opětovnou registraci žádný význam.

79. Podobně Soud považuje za nepřesvědčivou argumentaci vlády, že stěžovatel nemůže tvrdit, že je „obětí“, protože dosud neučinil příslušné kroky k podání řádné žádosti o opětovnou registraci. V průběhu šesti let, od roku 1999 do roku 2005, podal stěžovatel nejméně jedenáct žádostí o opětovnou registraci, ve snaze napravit nedostatky předložených listin, a to jak ty, na které vnitrostátní orgány poukázaly, tak i ty, které údajně existovaly v případech, kdy ministerstvo spravedlnosti nedalo žádné informace o jejich povaze (viz například výše uvedené odstavce 11, 15 nebo 17). Vláda nespécifikovala, na základě kterých právních ustanovení může stěžovatel znovu požádat o opětovnou registraci, a i tak by taková žádost byla zcela zřejmě bezpředmětná kvůli uplynutí prodloužené lhůty dne 31. prosince 2000. Ve skutečnosti ministerstvo spravedlnosti uplynutí uvedené lhůty uvedlo jako důvod odmítnutí zpracovat sedmou až desátou žádost o opětovnou registraci ze strany stěžovatele (viz výše uvedené odstavce 34, 38, 41 a 44). Z toho plyne, že stěžovateli je opětovná registrace odpírána dodnes.

80. S ohledem na výše uvedené úvahy Soud shledává, že stěžovatel může „uplatňovat“ status „obětí“ v případě porušení, na která si stěžuje. Aby bylo možné zjistit, zda byl, respektive je skutečně obětí, je třeba posoudit opodstatněnost jeho tvrzení.

3. Existence zásahu do práv stěžovatele

81. S ohledem na všeobecné zásady uvedené výše, je možnost založit právnickou osobu za účelem společného jednání v oblasti společného zájmu jedním z nejdůležitějších hledisek svobody sdružování, bez kterého by toto právo bylo zbaveno jakéhokoli významu. Soud vyjádřil názor, že odmítnutí ze strany vnitrostátních orgánů udělit status právnické osoby společenství jednotlivců může představovat zásah do výkonu ze strany stěžovatelů jejich práva na svobodu sdružování (viz *Gorzelik*, citováno výše, § 52 et passim, a *Sidiropoulos*, citováno výše, § 31 et passim). V případech, kdy jde o organizaci náboženského společenství, představuje odmítnutí registrace také zásah do práva stěžovatelů na svobodu vyznání podle článku 9 Úmluvy (viz *Metropolitní církev Besarábie*, citováno výše, § 105). Právo věřících na svobodu vyznání zahrnuje očekávání, že společenství bude umožněno

pokojně fungovat, bez svévolného zasahování ze strany státu (viz *Hasan a Chaush proti Bulharsku* [GC], č. 30985/96, § 62, ECHR 2000-XI).

82. Soud uvádí, že v roce 1997 přijal žalovaný stát nový zákon o náboženství, který vyžadoval, aby veškeré náboženské organizace, kterým byl dříve udělen status právnické osoby, pozměnily své zakladatelské dokumenty v souladu s novým zákonem a aby je nechaly v konkrétní lhůtě „opětovně registrovat“. Nedosažení „opětovné registrace“ z jakéhokoliv důvodu před uplynutím lhůty danou náboženskou organizací vystavilo hrozbě rozpuštění soudním rozhodnutím (viz výše uvedený odstavce 56).

83. Soud poznamenává, že před přijetím nového zákona o náboženství fungoval stěžovatel v Rusku dle litery zákona od roku 1994. Jelikož nebyl schopen získat „opětovnou registraci“ podle požadavků zákona o náboženství, stal se možným subjektem rozpuštění. Ačkoliv rozhodnutí ústavního soudu okamžitou hrozbu rozpuštění stěžovatele později odstranilo, je zřejmé, že jeho právní způsobilost není totožná s právní způsobilostí jiných náboženských organizací, které osvědčení o opětovné registraci získaly (viz *Moskevská pobočka Armády spásy*, citováno výše v § 73). Soud uvádí, že absence opětovné registrace byla ruskými orgány uvedena jako důvod pro odmítnutí registrace změn zakládací listiny a pro pozastavení registrace náboženských novin (viz výše uvedené odstavce 46 až 52).

84. Soud již v podobném případě shledal, že tato situace představovala zásah do práva náboženské organizace na svobodu sdružování, jakož i do jejího práva na svobodu vyznání do takové míry, do jaké zákon o náboženství omezil možnost náboženské skupiny bez statusu právnické osoby vykonávat plný rozsah náboženských činností (viz *Moskevská pobočka Armády spásy*, citováno výše v § 74). Tato zjištění jsou použitelná i na zde řešený případ.

85. V souladu s tím má Soud za to, že došlo k zásahu do práv stěžovatele podle článku 11 Úmluvy při výkladu s ohledem na článek 9 Úmluvy. Musí tedy určit, zda předmětný zásah splnil požadavky odstavce 2 uvedených ustanovení, tedy zda byl „stanoven zákonem“, zda sledoval jeden nebo více legitimních cílů a zda byl „nezbytný v demokratické společnosti“ (mimo mnoho dalších autorit viz také *Metropolitní církev Besarábie*, citováno výše v § 106).

4. Ospravedlnění zásahu

(a) Obecné zásady platné pro analýzu ospravedlnění

86. Soud znovu zdůrazňuje, že omezení práv na svobodu vyznání a shromažďování je plně popsáno v člancích 9 a 11 Úmluvy. Výjimky z pravidla svobody sdružování musejí být vykládány naprosto jasně a pouze přesvědčivé a závažné důvody mohou ospravedlnit omezení této svobody. Při určování, zda existuje nezbytnost ve smyslu odstavce 2 těchto

ustanovení Úmluvy, mají státy velmi omezené možnosti posuzování, které jdou ruku v ruce s přísným evropským dozorem, který zahrnuje jak zákon, tak i rozhodnutí, která se o něj opírala, včetně rozhodnutí nezávislých soudů (viz *Gorzelik*, citováno výše v § 95; *Sidiropoulos*, citováno výše v § 40; a *Stankov a Jednotná makedonská organizace Ilinden proti Bulharsku*, č. 29221/95 a 29225/95, § 84, ECHR 2001-IX).

87. Po podrobném přezkoumání není úkolem Soudu nahradit názor příslušných národních orgánů svým vlastním, nýbrž posoudit rozhodnutí, která vydaly při výkonu své diskreční pravomoci. To neznamená, že se musí omezit na zjišťování toho, zda žalovaný stát svoji diskreční pravomoc vykonal přiměřeně, pečlivě a v dobré víře; musí posoudit sporný zásah s ohledem na případ jako celek a určit, zda byl „úměrný legitimnímu sledovanému cíli“ a zda důvody uvedené národními orgány k jeho ospravedlnění jsou „relevantní a adekvátní“. Při této činnosti musí Soud shledat, že národní orgány uplatnily standardy, které byly v souladu se zásadami obsaženými v Úmluvě a také, že svá rozhodnutí zakládaly na posouzení skutkového stavu věci (viz *Sjednocená komunistická strana Turecka*, citováno výše, § 47, a *Partidul Comunistilor (Nepeceristi) a Ungureanu proti Rumunsku*, č. 46626/99, § 49, ECHR 2005-I (výňatky)).

(b) Argumenty předložené jako ospravedlnění zásahu

88. Soud poznamenává, že zdůvodnění odmítnutí opětovné registrace stěžovatele nebyla po celou dobu, kdy se snažil opětovné registrace dosáhnout, konzistentní. První žádost byla odmítnuta s odvoláním na probíhající trestní řízení proti presidentovi církve a druhá žádost z důvodu textových nesrovnalostí mezi zakládací listinou a zákonem o náboženství (viz výše uvedené odstavce 9 a 11). Třetí až šestá žádost nebyla zpracována kvůli nepředložení úplného souboru listin. Obvodní i městský soud také potvrdily validitu tohoto důvodu (viz výše uvedené odstavce 15, 17, 19, a 28). Uplynutí lhůty pro opětovnou registraci bylo uvedeno jako důvod pro ponechání sedmé až desáté žádosti nepřezkoumané. Poté, co soudy určily, že odmítnutí přezkoumat pozměněnou zakládací listinu nemělo žádnou oporu v zákoně, odmítlo ministerstvo spravedlnosti jedenáctou žádost z nového důvodu, konkrétně kvůli nepředložení listiny prokazující působení stěžovatele v Moskvě po dobu alespoň patnácti let (viz výše uvedený odstavec 51).

89. Zdůvodnění zásahu uvedené vládou se opíralo o závěry obvodního soudu, potvrzené městským soudem na základě odvolání, které určily, že stěžovatel nepředložil určité listiny a dostatečné informace o své náboženské víře.

90. Jelikož existence probíhajícího trestního řízení a nesrovnalosti mezi textem zákona o náboženství a zakládací listinou stěžovatele nebyly vnitrostátními soudy shledány jako platné důvody pro odmítnutí opětovné

registrace, bude Soud nejprve zkoumat argumenty týkající se předložení údajně neúplného souboru listin.

91. Soud poznamenává, že Ministerstvo spravedlnosti v Moskvě odmítlo zpracovat nejméně čtyři žádosti o opětovnou registraci, z důvodu údajného nepředložení úplného souboru listin (viz výše uvedené odstavce 15, 17, 19 a 28) ze strany stěžovatele. Nespecifikovalo však, proč žádosti považovalo za neúplné. V odpovědi na písemný dotaz od presidenta stěžovatele Ministerstvo spravedlnosti v Moskvě výslovně odmítlo uvést, jaké informace nebo jaké listiny považovalo za chybějící, a tvrdilo, že není kompetentní tak učinit (viz výše uvedený odstavec 15). Soud upozorňuje na rozporuplný přístup Ministerstva spravedlnosti v Moskvě, když na straně jedné považovalo za kompetentní určit, že žádost je neúplná, avšak na straně druhé odmítlo svoji kompetenci ohledně poskytnutí jakéhokoli náznaku povahy údajně chybějících prvků. Tento přístup nejenže odepřel stěžovateli možnost údajné nedostatky žádostí napravit a předložit je znovu, ale byl také v rozporu s výslovným požadavkem příslušného zákona, že jakékoliv odmítnutí musí být zdůvodněno. Tím, že nesdělilo jasné důvody pro odmítnutí žádostí o opětovnou registraci předložených stěžovatelem, jednalo Ministerstvo spravedlnosti v Moskvě svévolně. Vzhledem k tomu je Soud přesvědčen, že tento důvod pro odmítnutí nebyl „v souladu se zákonem“.

92. Při druhém zkoumání žaloby stěžovatele uvedl obvodní soud konkrétnější důvody pro odmítnutí, z nichž prvním bylo nepředložení originálu zakladací listiny, osvědčení o registraci a dokument prokazující adresu oficiálního sídla (viz výše uvedený odstavec 30). Ve vztahu k tomuto důvodu Soud poznamenává, že zákon o náboženství obsahoval vyčerpávající výčet listin, které měly být k žádosti o opětovnou registraci přiloženy. Tento výčet neuváděl žádnou konkrétní podobu, ve které měly být uvedené listiny předloženy, ať už jako originály nebo jako kopie (viz výše uvedený odstavec 58). Výraz „stanoven zákonem“ vyžaduje podle precedenčního práva Soudu, aby sporné opatření mělo oporu ve vnitrostátním zákonu a aby byl zákon formulován s dostatečnou přesností tak, aby občanovi umožňoval předvídat důsledky, které může určité jednání nést, a své chování podle toho řídit (viz, jako klasickou autoritu, *Sunday Times proti Spojenému království* (č. 1), rozsudek ze dne 26. dubna 1979, série A č. 30, § 49). Požadavek na předložení originálů listin nevyplýval z textu zákona o náboženství a žádné jiné normy či předpisy, které by takový požadavek případně stanovily, nebyly ve vnitrostátním řízení uvedeny. Tento požadavek nebyl zmíněn v odůvodnění odmítnutí vydaného Ministerstvem spravedlnosti v Moskvě ani v rozhodnutí prezidia soudu, které věc vrátilo k novému zkoumání; objevil se poprvé až v rozsudku obvodního soudu. Za těchto okolností nemůže Soud dojít k závěru, že vnitrostátní právo bylo formulováno s dostatečnou přesností, která by stěžovateli umožňovala předvídat nepříznivé následky, které předložení

kopíí ponese. Dále má Soud za to, že splnění požadavku na přiložení originálů s každou žádostí by v tomto případě bylo nepřiměřeně obtížné nebo dokonce nemožné. Ministerstvo spravedlnosti nemělo žádnou právní povinnost vrátit listiny přiložené k žádostem, které odmítlo zpracovat, a zdá se, že je obvykle ponechávalo v registračním spisu. Jelikož existuje pouze omezený počet originálních listin, požadavek na předložení originálů s každou žádostí by mohl mít ten následek, že by bylo znemožněno znovu podat opravené žádosti o opětovnou registraci proto, že žádné další originály již nejsou k dispozici. Tím by se právo stěžovatele požádat o opětovnou registraci stalo pouhou teoretickou a nikoliv praktickou a efektivní možností tak, jak požaduje Úmluva (viz *Artico proti Itálii*, rozsudek ze dne 13. května 1980, série A č. 37, § 33). Stěžovatel upozornil na to, že Ministerstvo spravedlnosti v Moskvě mělo ve svém držení originál zakládací listiny a osvědčení o registraci, jakož i listiny prokazující jeho adresu, které byly součástí první žádosti o opětovnou registraci v roce 1999 a nebyly stěžovateli nikdy vráceny, což vláda nepopřela. Za těchto okolností postrádal závěr obvodního soudu, že stěžovatel byl odpovědný za nepředložení těchto listin, jak faktický, tak i právní základ.

93. Obvodní soud Nikulinskij také rozhodl, že stěžovatel nepředložil informace o základních zásadách vyznání a praktikách náboženství. Soud již dříve došel k závěru, že odmítnutí registrace z důvodu nepředložení informací o základních zásadách náboženství může být za určitých okolností případu ospravedlněno potřebou určit, zda církev, která požaduje oficiální uznání, představuje pro demokratickou společnost nějaké nebezpečí (viz *Cârmuirea Spirituală a Musulmanilor din Republica Moldova proti Moldávii* (dec.), č. 12282/02, 14. června 2005). Situace, která existovala v případě, kterým se zabýváme, však byla jiná. Nebylo sporu o tom, že stěžovatel předložil knihu podrobně popisující základní teologické myšlenky a praktiky Scientologie. Obvodní soud nevysvětlil, proč se domníval, že kniha neobsahuje dostatečné informace o základních zásadách a praktikách náboženství, které vyžaduje zákon o náboženství. Soud znovu opakuje, že pokud nebyly informace obsažené v knize považovány za úplné, bylo úkolem vnitrostátních soudů objasnit příslušné právní požadavky a poskytnout tak stěžovateli jasné sdělení o tom, jak požadované dokumenty připravit (viz *Moskevská pobočka Armády spásy*, citováno výše, § 90, a *Tsonev proti Bulharsku*, č. 45963/99, § 55, 13. dubna 2006). To se však nestalo. Soud proto nepovažuje tento důvod za možný důvod pro odmítnutí opětovné registrace.

94. Soud nepovažuje za potřebné zkoumat, zda byla jednotlivá odmítnutí, zdůvodněná uplynutím lhůty pro opětovnou registraci, opodstatněná, neboť v následných řízeních vnitrostátní soudy uznaly, že rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti v Moskvě nezpracovat z tohoto důvodu žádost o registraci pozměněné zakládací listiny bylo nezákonné (viz výše uvedené odstavce 47 a 48). V každém případě, jak již Soud uvedl výše,

skutečnost, že si stěžovatel nezajistil opětovnou registraci ve stanovené lhůtě, byla přímým důsledkem svévolného odmítání jeho dřívějších žádostí ze strany Ministerstva spravedlnosti v Moskvě.

95. Konečně, pokud jde o odmítnutí dosud poslední, jedenácté žádosti, s odůvodněním, že nebyla předložena listina prokazující patnáctiletou přítomnost v Moskvě (viz výše uvedený odstavec 51), Soud poznamenává, že tento požadavek neměl žádnou oporu v zákoně. Ústavní soud určil již v roce 2002, že žádná taková listina by se neměla vyžadovat od organizací, které již existovaly před nabytím účinnosti zákona o náboženství v roce 1997 (viz výše uvedený odstavec 61). Stěžovatel byl registrován jako náboženská organizace již od roku 1994 a spadl do této kategorie.

96. Z uvedeného vyplývá, že důvody, uvedené vnitrostátními orgány pro odmítání opětovné registrace stěžovatele, neměly žádnou oporu v zákoně. Další úvahou, která je pro posouzení přiměřenosti zásahu Soudu relevantní, je to, že v době zavedení požadavku opětovné registrace, již stěžovatel v Moskvě zákonným způsobem existoval a fungoval jako nezávislé náboženské společenství po dobu tří let. Nebylo uvedeno, že by se společenství jako celek nebo jeho jednotliví členové dopustili porušení jakéhokoli vnitrostátního zákona nebo předpisu týkajícího se jejich společného života či náboženských činností. Za těchto okolností má Soud za to, že důvody pro odmítání opětovné registrace měly být obzvláště významné a závažné (viz *Moskevská pobočka Armády spásy*, citováno výše, § 96, a právo na základě precedenčních případů, citovaných ve výše uvedeném odstavci 86). V aktuálně projednávaném případě nebyly žádné takové důvody vnitrostátními orgány uvedeny.

97. S ohledem na výše uvedená zjištění Soudu o tom, že důvody pro zamítnutí opětovné registrace pobočky stěžovatele, uvedeny Ministerstvem spravedlnosti v Moskvě a potvrzeny moskevskými soudy, neměly žádnou oporu v zákoně, lze vyvodit, že při odmítání registrace Scientologické církve v Moskvě nejednaly moskevské orgány v dobré víře a zanedbaly svoji povinnost zachovat si neutralitu a nestrannosti vůči náboženskému společenství stěžovatele (viz *Moskevská pobočka Armády spásy*, citováno výše, § 97).

98. S ohledem na výše uvedené je Soud přesvědčen, že zásah do práva stěžovatele na svobodu vyznání a sdružování nebyl oprávněný. Došlo tedy k porušení článku 11 Úmluvy při výkladu s ohledem na článek 9.

II. ÚDAJNÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY, PŘI VÝKLADU V SOUVISLOSTI S ČLÁNKY 9, 10 A 11

99. Stěžovatel dále předložil stížnost na základě článku 14 Úmluvy, při výkladu v souvislosti s články 9, 10 a 11, že byl diskriminován kvůli jeho postavení jako náboženské menšiny v Rusku. Článek 14 zní následovně:

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoliv důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

100. Soud znovu opakuje, že článek 14 neexistuje samostatně, ale hraje důležitou roli tím, že doplňuje ostatní ustanovení Úmluvy a Protokolů, jelikož chrání jednotlivce uvedené do podobných situací před jakoukoliv diskriminací v požívání práv určených v těchto ustanoveních. V případě, že se strana dovolává jak práva dle samostatného článku Úmluvy nebo jejích Protokolů, tak i práva dle tohoto článku ve spojení s článkem 14, a bylo zjištěno specifické porušení tohoto samostatného článku, není obecně nutné, aby Soud daný případ zvažoval i z hlediska článku 14, ačkoliv je pozice jiná, pokud je základním aspektem daného případu zřejmá nerovnost v zacházení s danou stranou při posuzování možnosti jejího požívání předmětného práva (viz *Chassagnou a další proti Francii* [GC], č. 25088/94, 28331/95 a 28443/95, § 89, ECHR 1999-III, a *Dudgeon proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 22. října 1981, série A č. 45, § 67).

101. Za okolností tohoto případu má Soud za to, že nerovnost zacházení, jehož byl stěžovatel podle svého tvrzení obětí, byla vzata dostatečně v úvahu ve výše uvedeném posouzení, které vedlo ke zjištění porušení specifických ustanovení Úmluvy (viz zejména výše uvedený odstavce 97). Z uvedeného vyplývá, že neexistuje žádný důvod k samostatnému zkoumání stejných skutečností z hlediska článku 14 Úmluvy (viz *Metropolitní církev Besarábie*, § 134, a *Sidiropoulos*, § 52, obojí citováno výše).

III. POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

102. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přizná v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

103. Stěžovatel požadoval celkovou částku ve výši 20 000 EUR vzhledem k finanční i nefinanční újmě, která mu vznikla v důsledku trvající nejistoty ohledně svého právního statusu, závažného narušení jeho vedení a činností, přesunu zdrojů na administrativní záležitosti související s opětovnou registrací a soudním řízením. Dále také požadoval, aby Soud rozhodl, že žalovaný stát je povinen zajistit opětovnou registraci stěžovatele jako náboženské organizace a vystavit osvědčení o registraci.

104. Vláda tvrdila, že tento požadavek je přehnaný a nepřiměřený. Podle jejího názoru nemohlo zákonné soudní řízení způsobit žádnou újmu.

105. Soud je přesvědčen, že porušení, které zjistil, muselo stěžovateli způsobit nefinanční újmu, a tímto mu přiznává, dle práva spravedlnosti, 10 000 EUR, plus jakoukoliv daň, která se na tuto částku může vztahovat. Tímto Soud uzavírá požadavek stěžovatele na odškodnění nefinanční újmy.

106. Pokud jde o žádost stěžovatele o nápravu v podobě příkazu k opětovné registraci stěžovatele, není Soud podle Úmluvy oprávněn udělovat výjimky nebo prohlášení takového druhu, jaké požaduje stěžovatel, neboť jeho rozsudky jsou zásadně deklaratorní povahy. Obecně je zejména na dotčeném státě, aby zvolil prostředky, kterými vyrovná dle vnitrostátního právního řádu své právní závazky vyplývající z článku 46 Úmluvy (viz *Shofman proti Rusku*, č. 74826/01, § 53, 24. listopadu 2005, s dalšími odkazy). Shledáním porušení článku 11, při výkladu s ohledem na článek 9, stanovil Soud v tomto případě povinnost vlády učinit příslušná opatření k nápravě individuální situace stěžovatele (viz *Fadějeva proti Rusku*, č. 55723/00, § 142, ECHR 2005-...). A rozhodnutí, zda budou tato opatření znamenat udělení opětovné registrace stěžovateli, odstranění požadavku na získání opětovné registrace ze zákona o náboženství, znovuotevření vnitrostátního řízení nebo kombinaci těchto či dalších opatření, spadá do kompetence žalovaného státu. Soud však zdůrazňuje, že jakákoliv přijatá opatření musejí být v souladu se závěry uvedenými v rozsudku Soudu (viz *Assanidze proti Gruzii* [GC], č. 71503/01, § 202, ECHR 2004-II, s dalšími odkazy).

B. Náklady a výdaje

107. Na základě písemných dokladů požadoval stěžovatel 142,92 EUR z titulu soudních poplatků a 11 653,93 EUR z titulu poplatků za právní služby. Dále požadoval částku ve výši 20 000 EUR za nezaplacené poplatky za právní služby, které mají být zaplacený na základě smlouvy ohledně soudních řízení před vnitrostátními soudy a řízení ve Štrasburku.

108. Vláda uvedla, že náhrada by měla být poskytnuta pouze za skutečné a nezbytné výdaje.

109. Soud souhlasí, že stěžovateli vznikly náklady a výdaje v souvislosti s opakovanými pokusy zajistit opětovnou registraci i v souvislosti s vnitrostátními řízeními a řízením ve Štrasburku. Výdaje stěžovatele jsou doloženy příslušnými doklady. Má však za to, že částka požadovaná z titulu nezaplacených nákladů za právní služby je nepřiměřeně vysoká a je nutné uplatnit určité snížení. S ohledem na doklady, které má k dispozici, přiznává Soud stěžovateli částku 15 000 EUR z titulu nákladů a výdajů plus jakoukoliv daň, která se může na tuto částku vztahovat.

C. Úroky z prodlení

110. Soud považuje za vhodné, aby byly úroky z prodlení počítány na základě diskontní sazby Evropské centrální banky, zvýšené o tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *Rozhoduje*, že stěžovatel může uplatňovat status „oběti“ pro účely článku 34 Úmluvy;
2. *Rozhoduje*, že došlo k porušení článku 11 Úmluvy při výkladu s ohledem na článek 9;
3. *Rozhoduje*, že se nevyžaduje žádné samostatné zkoumání stejných otázek podle článku 14 Úmluvy;
4. *Rozhoduje*,
  - (a) že žalovaný stát má stěžovateli zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci, podle článku 44 odst. 2 Úmluvy, následující částky, které budou převedeny na ruské ruble podle kursu platného ke dni zaplacení:
    - (i) 10 000 EUR (deset tisíc eur) z titulu nefinanční újmy;
    - (ii) 15 000 EUR (patnáct tisíc eur) z titulu nákladů a výdajů;
    - (iii) jakoukoliv daň, která se může na tyto částky vztahovat;
  - (b) že od uplynutí výše uvedených tří měsíců až do zaplacení budou výše uvedené částky navyšovány o úrok se sazbou rovnající se diskontní sazbě Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;
5. *Zamítá* v ostatním návrh stěžovatele na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a sděleno písemně dne 5. dubna 2007, v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

Søren NIELSEN
tajemník

Christos ROZAKIS
předseda